

Kardeljeva pl. 4, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel.: +386 (0)1 58 05 105
fax: +386 (0)1 58 05 104

Raziskava

O navadah ljudi pri uporabi zdravil

Narocnik:
Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije
Miklošičeva 24, Ljubljana

Porocilo (delovna verzija)
pripravila doc. dr. Brina Malnar

Ljubljana, april 2004

Porocilo o raziskavi, ki je bila opravljena v dneh od 29. do 31. 3. 2004¹

KAZALO

KLJUCNE UGOTOVITVE	3
Uvodno pojasnilo	3
1. Skrb za zdravje, zdravstvene navade	3
2. Založenost gospodinjstva z zdravili in raba zdravil	5
3. Shranjevanje zdravil	7
4. Nasveti glede ravnanja z zdravili, viri informiranja	8
Priloga 1: Sumarnik	11
Priloga 2: Tabele	

¹ V dneh od 29. do 31. marca 2004 smo na osnovi vzorca telefonskih naročnikov zajeli 1011 polnoletnih oseb, državljanov Slovenije, in z njimi izvedli telefonski intervju s pomočjo standardiziranega vprašalnika. Vzorce je potekalo iz vzorčne baze (BN=2200), ki je bila izčrpana do 49%. Telefonske intervjuje je izvajalo 28 izšolanih anketarjev CJMMK, povprečni čas trajanja intervjuja (racunalniška meritev) je 10 minut, medtem ko je skupni bruto čas trajanja ankete 300 ur.

Vprašalnik je zasnovala skupina raziskovalcev FDV CJMMK in Fakultete za farmacijo, Katedre za socialno medicino, ob sodelovanju predstavnikov naročnika. Izvedba, kontrola in priprava raziskave je poteklo v CJMMK ob sodelovanju red. prof. dr. Niko Toš, doc. dr. Brina Malnar, doc. dr. Slavko Kurdija, in skupine strokovnih sodelavcev centra Rebeka Bešter Falle, univ. dipl. soc., Tina Vovk, univ. dipl. soc., Matej Kovacic, univ. dipl. soc.

Porocilo vsebuje popoln pregled postavljenih vprašanj in dobljenih odgovorov – v prilogi. V nadaljevanju podajamo pregled najznatnejših ugotovitev v opisni, graficni ali numerični obliki. Vsa vprašanja in merila v gradivu so povzeta v izvorni obliki.

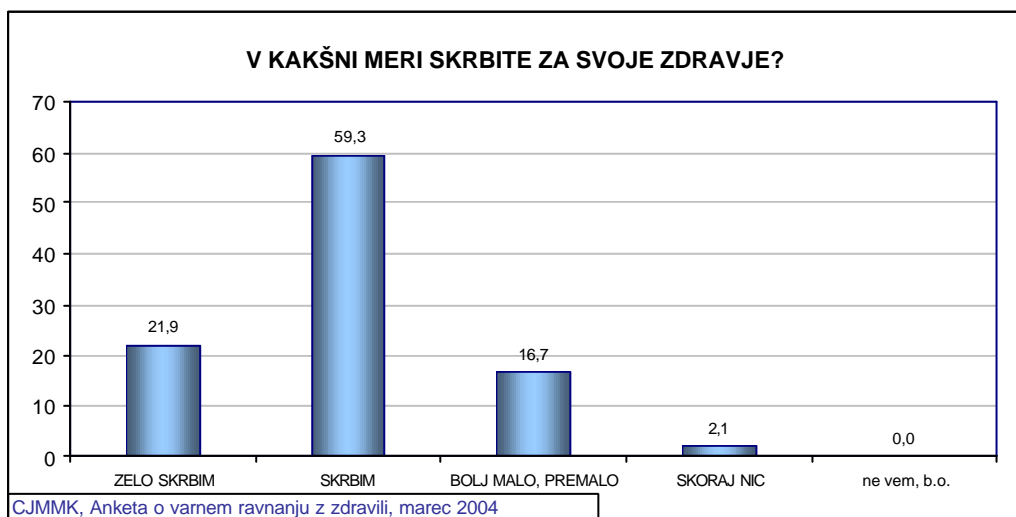
KLJUCNE UGOTOVITVE

Uvodno pojasnilo

- Osnovna **enota opazovanja** pri anketi o varnem ravnanju z zdravili je bilo gospodinjstvo in ne posameznik, zato je posploševanje na populacijo smiselno predvsem na ravni gospodinjstva.
- Informant (anketiranec) je bila praviloma tista oseba v gospodinjstvu, ki doma ponavadi skrbi za zdravila ('skrbnik'). Takih oseb je bilo v anketi 83%, ostalih 17% pa predstavlja osebe, ki se niso opredlile kot 'skrbnik' zdravil. Po demografskih značilnosti je velika večina 'skrbnikov' in s tem anketirancev ženskega spola (84%), starih nad 45 let (63%), 66% pa jih ima srednješolsko izobrazbo ali več.

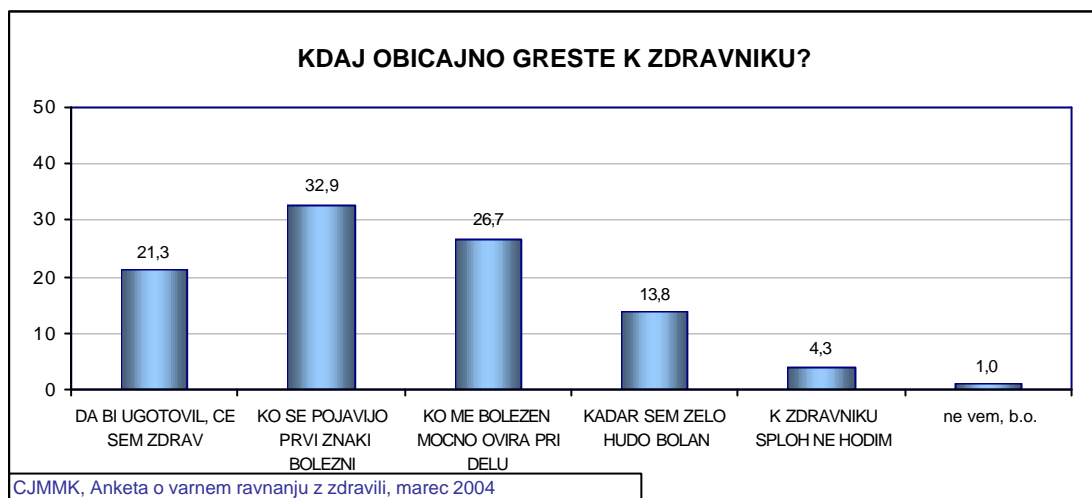
1. Skrb za zdravje, zdravstvene navade

- Večina anketiranih po lastnem mnenju precej dobro skrbi za svoje zdravje. Le 19% jih meni, da je ta skrb z njihove strani premajhna. Svojo skrb za zdravje še zlasti dobro ocenjujejo anketiranci iz dveh največjih mest.

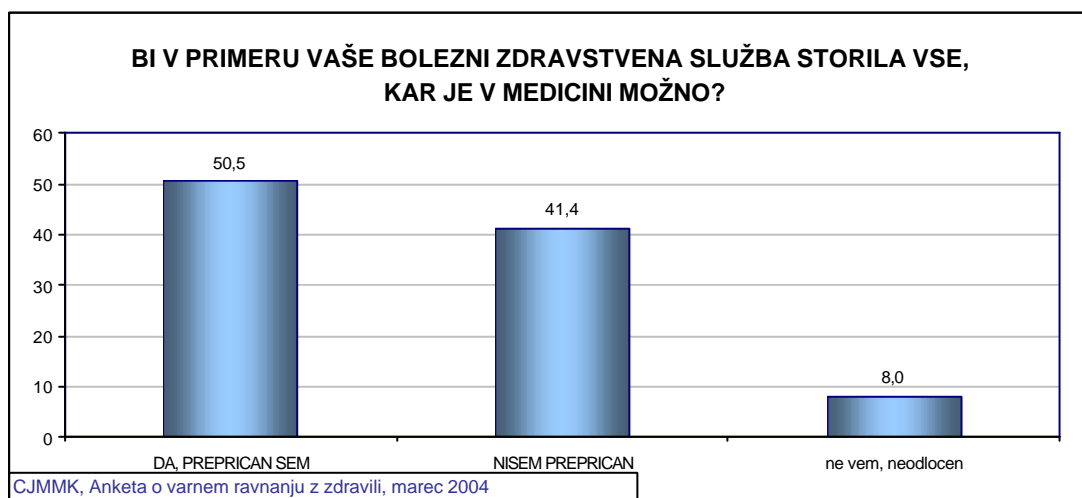

- Kar zadeva obiskovanje zdravnika podatki kažejo, da 21% anketiranih ravna preventivno, hodijo na preglede tudi če ni znakov bolezenskih težav, 33% anketiranih stopi v stik z zdravnikom ob prvih znakih bolezni. 45% pa je takih, ki gredo k zdravniku šele potem, ko so

težave že zelo hude. Na preventivne preglede po pričakovanju mnogo pogosteje hodijo anketiranci starejši od 45 let.

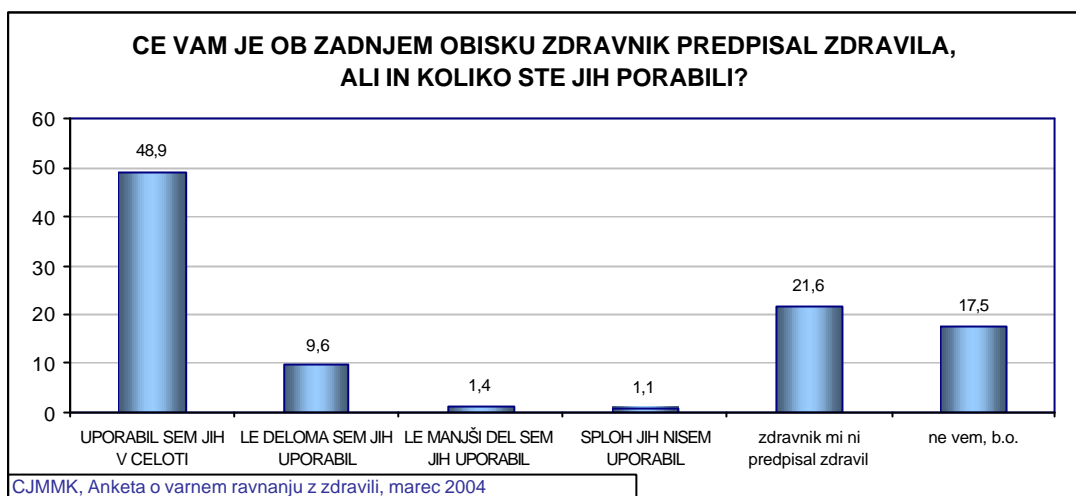
- Splošno zaupanje v zdravstveno službo je dokaj deljeno, saj je 50% vprašanih prepričanih, da bi ta v primeru njihove bolezni naredila vse kar zna in zmore, 41% jih o tem ni prepričanih, 8% pa ocene ne more dati. Zaupanje je višje pri starejših.

- Povprečno število obiskov pri zdravniku v zadnjih 12 mesecih je nekaj nad 4. 16% anketirancev je takih, ki v tem obdobju pri zdravniku niso bili, 36% vprašanih je opravilo 1-2 obiska, 22% pa 3-4. Ostali so zdravnika obiskali večkrat. Število obiskov je po pričakovanju precej večje pri starejših od 60 let, ter deloma pri ženskah.

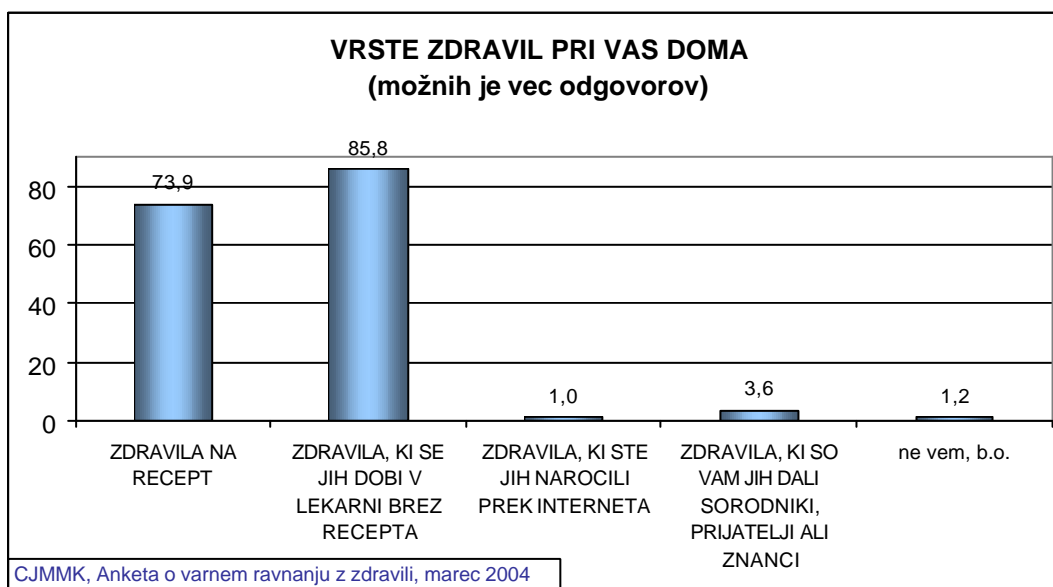
- Zdravnik je večini anketirancev (okoli 60%) pri njihovem zadnjem obisku predpisal zdravila. Zdravila zdravniki manj predpisujejo mlajšim ter moškim, Med tistimi, ki so

zdravila dobili je, je 80% takih ki pravijo, da so jih uporabili v celoti, 16% jih navaja, da so jih uporabili le deloma, 4% pa jih tega ne ve ali se ne spominja. To da predpisanih zdravil ne porabijo do konca je nekaj bolj znailno za mlajše, in za ljudi s podeželja.

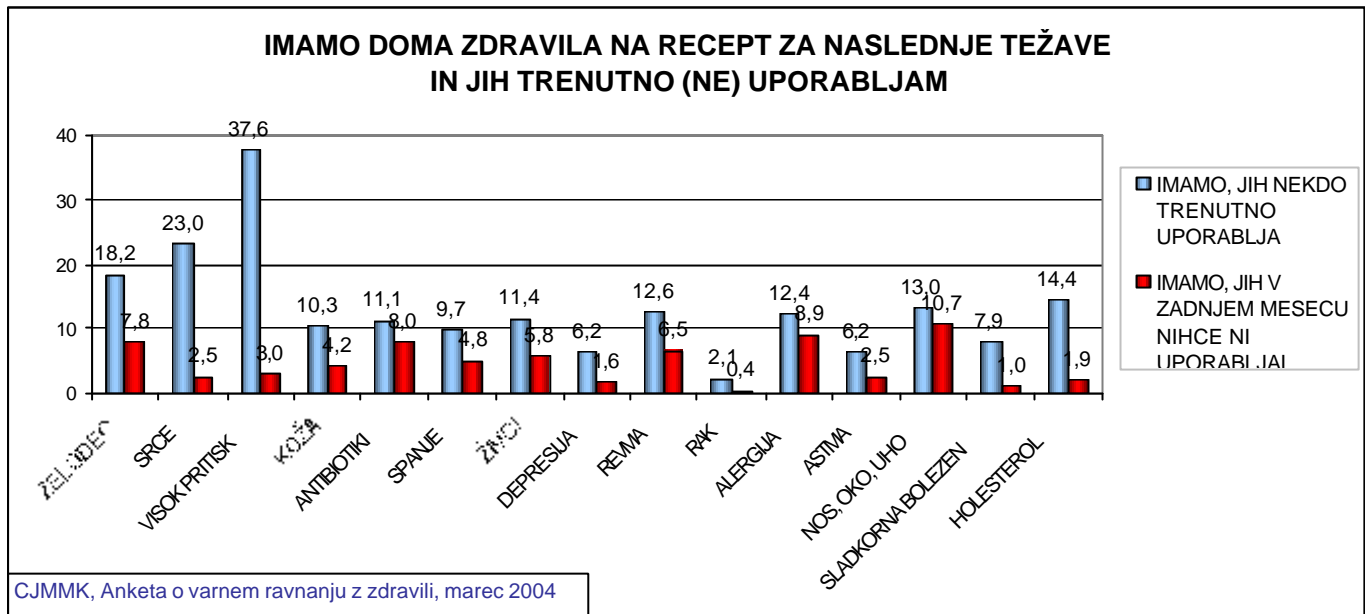

2. Založenost gospodinjstva z zdravili in raba zdravil

- Vecina gospodinjstev ima doma zaloge zdravil, tako zdravil na recept, kot ostalih. V 74% anketiranih gospodinjstvih imajo doma zdravila na recept. Pot do zdravil vodi predvsem preko zdravnika ali lekarne, zelo malo je zaenkrat naročanja po internetu (1%), ali posredovanja zdravil preko prijateljev ali znancev (4%).

- Med zdravili izdanimi na recept, je v anketiranih gospodinjstvih prisotnih največ zdravil za visok pritisk, srce in želodec. Iz podatkov je razvidno, da določena deleža teh zdravil v zadnjem mesecu nihce v gospodinjstvu ni uporabljal. Deleži neuporabljenih zdravil segajo od 0.4% do 9% po posameznih vrstah zdravil.

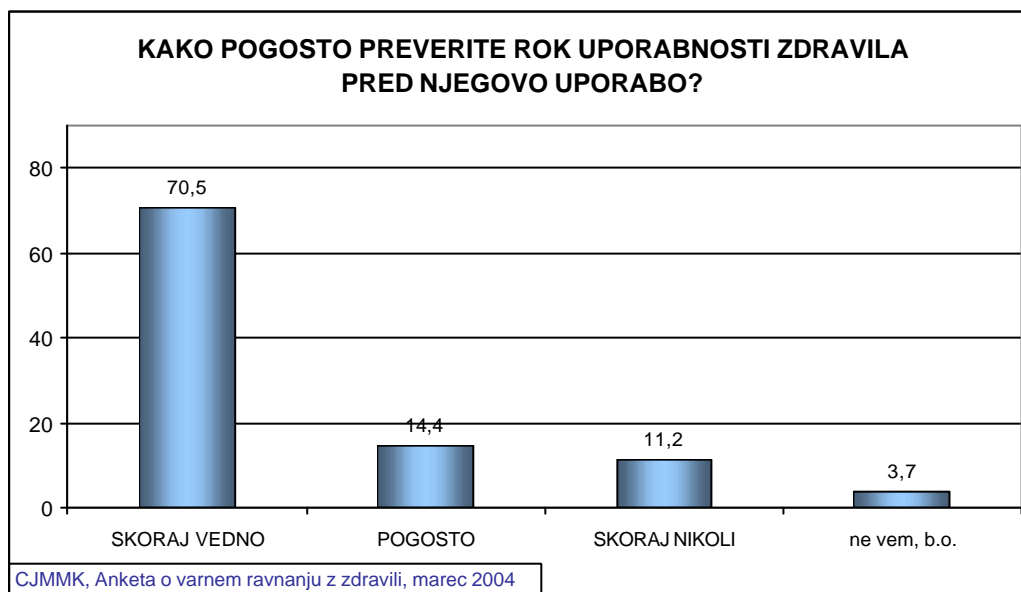
Najslabše 'razmerje' med prisotnostjo zdravil v gospodinjstvu in njihovo dejansko uporabo je pri antibiotikih, zdravilih za nos, oko in uho, ter pri zdravilih za alergije. Nekaterih zdravil je izrazito več v gospodinjstvih, kjer je informant starejši in so verjetno tudi gospodinjstva povprečno starejša. To velja zlasti za zdravila za srce, visok pritisk, ter v manjši meri zdravila za spanje, za živce, za holesterol in za revmo. Nekaterih vrst zdravil pa je več v gospodinjstvih kjer je informant mlajši - zdravila za kožo, antibiotiki, zdravila za alergije.

- Z anketo smo skušali oceniti tudi skupno količino vseh enot zdravil na recept (steklenic ali škatlic), ki so prisotna v posameznem gospodinjstvu. Seveda gre za približne ocene, ki so jih dali anketiranci, večinoma 'skrbniki' zdravil.

Podatki kažejo, da je povprečno število enot zdravil v anketiranem gospodinjstvu 5.37, povprečje je višje pri mlajših gospodinjstvih. V 20% gospodinjstev zdravil na recept v trenutku anketiranja ni bilo, 43% gospodinjstev pa je imelo doma več kot 5 enot zdravil na recept.

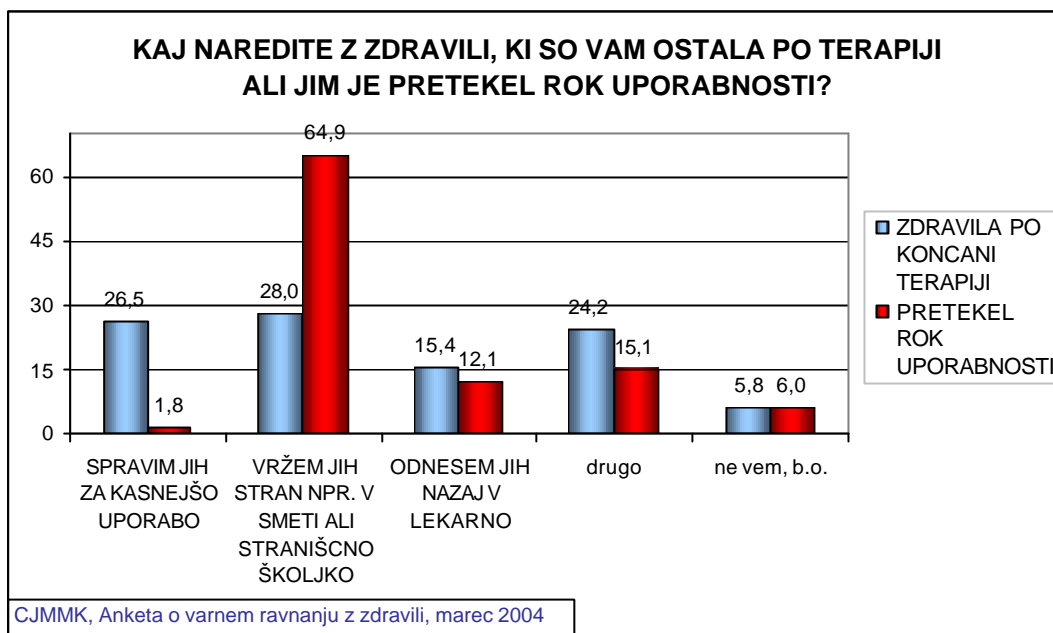
3. Shranjevanje zdravil

- Rezultati kažejo, da ima kar 96% gospodinjstev doma posebno mesto, kjer hranijo zdravila, in to naj bi bilo po navedbah anketirancev v 98% primerov zaščiteno pred vlago in soncem. Prav tako so po navedbah skoraj vseh anketiranih zdravila izven dosega otrok mlajši od 6 let.
- 70% anketiranih navaja, da pred uporabo zdravila skoraj vedno preverijo rok uporabnosti, ostali naj tega ne bi poceli redno. Rok uporabnosti nekaj manj preverjajo anketiranci z nižjo stopnjo izobrazbe.

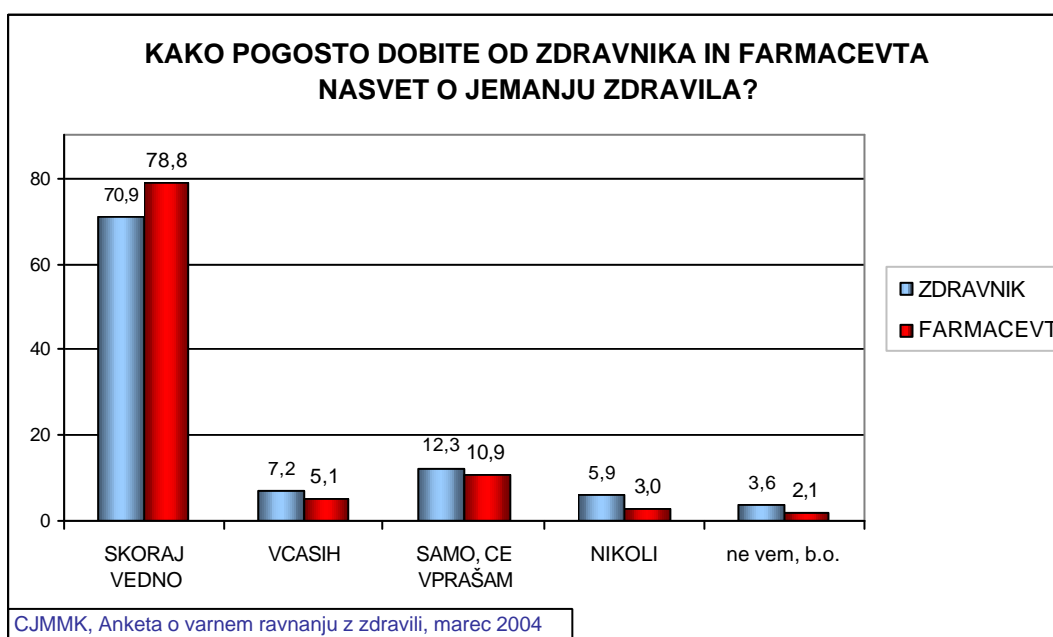
- Pokončni terapiji je ravnanje z zdravili dokaj različno. Največ anketiranih (28%) navaja, da preostala zdravila zavržejo, kar v še večji meri velja za mlajša gospodinjstva. V četrtini gospodinjstev zdravila shranijo za kasnejšo uporabo, kar prav tako v večji meri velja za mlajša gospodinjstva. Okoli 15% anketiranih navaja, da zdravila odnesejo v lekarno, četrtina pa, da z njimi naredijo nekaj drugega od navedenega. Takih primerov je še zlasti veliko v kategoriji starejših gospodinjstev. Kakšne so te druge oblike ravnanja anketa ni merila.
- Kar zadeva zdravila, ki jim je potekel rok uporabnosti, so ravnanja gospodinjstev precej bolj poenotena, saj ta zdravila po navedbah anketiranih v 65% gospodinjstev zavržejo. Ostali jih spravijo, odnesejo v lekarno ali naredijo kaj drugega. Opazimo pa dokajšnje razlike po starosti, saj stara zdravila zavrže 92% gospodinjstev, kjer je bil informant (anketirance) star do 30 let, ter le 43% takih, kjer je informant starejši od 60 let. V mlajših gospodinjstvih je torej

to ravnanje bolj pogosto, medtem ko v kategoriji starejši anketirancev/ gospodinjstev 28% teh navaja, da z zdravili, ki jim je potekel rok, naredijo nekaj drugega od navedenih možnosti.

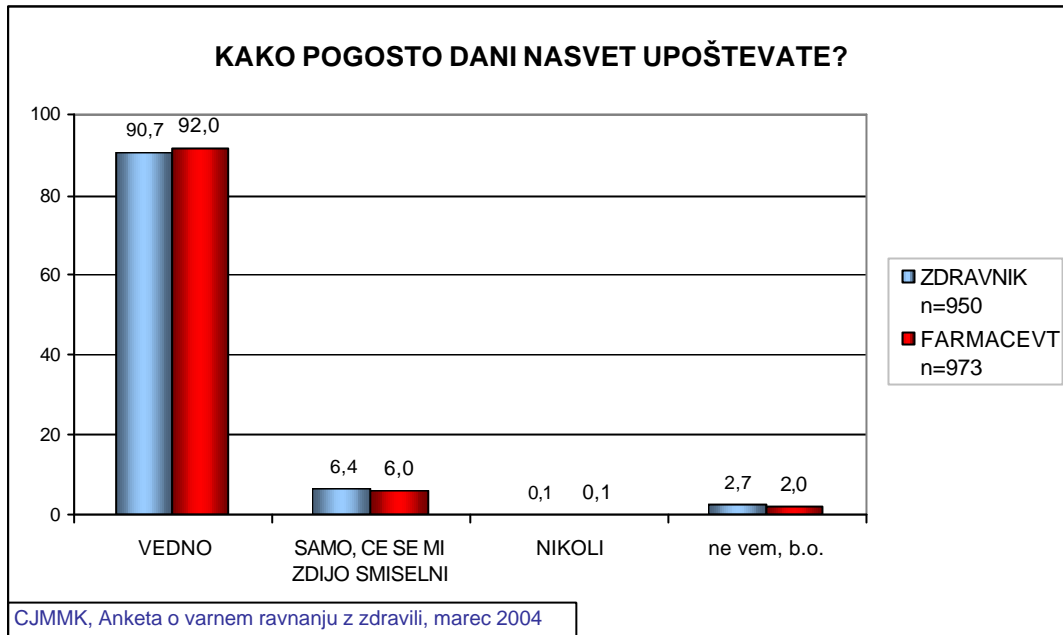

4. Nasveti glede ravnanja z zdravili, viri informiranja

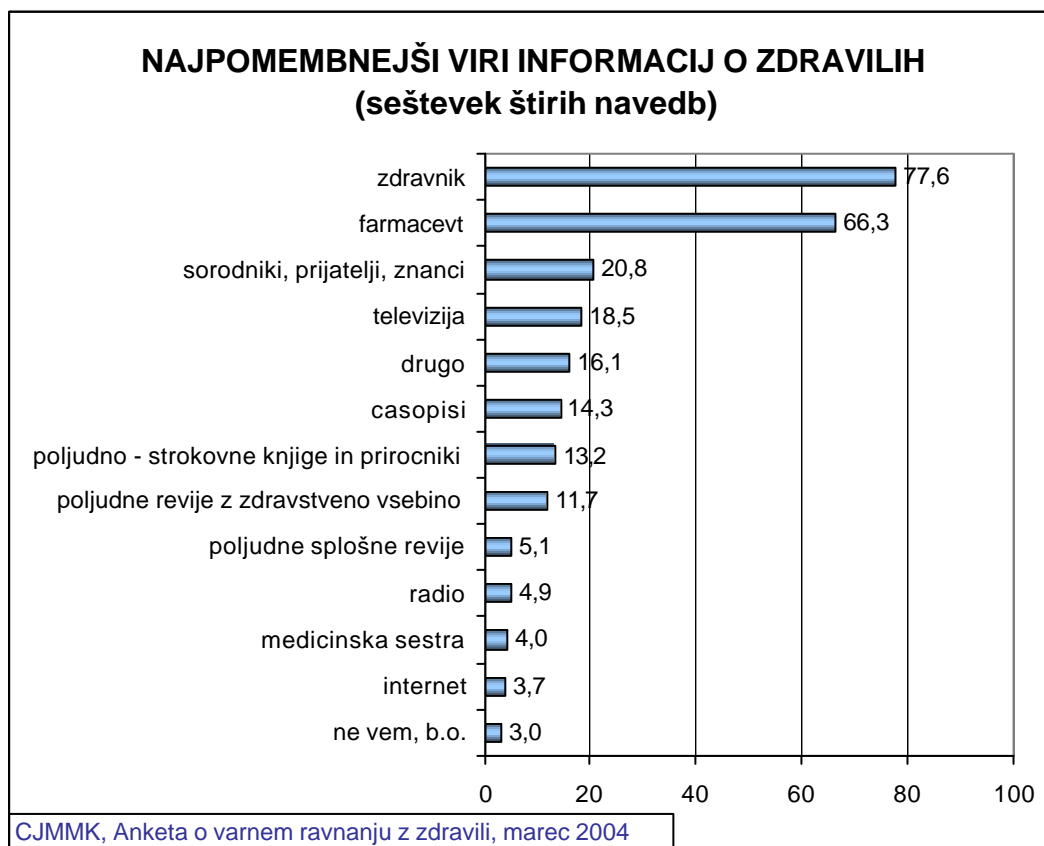
- Ko obišče zdravnika, večina anketiranih (71%) skoraj vedno dobi nasvet o tem, kako mora zdravila uporabiti, ne da bi za to posebej spraševala. Podobno velja za lekarno, kjer tak nasvet skoraj vedno dobi 79% anketiranih. Okoli 10% anketiranih pa nasvet dobi le na lastno pobudo.

- Ko dobi nasvet zdravnika ali farmacevta o tem kako z zdravili ravnati, velika večina anketiranih ta nasvet tudi upošteva, kar kaže na nesporno avtoriteto omenjenih dveh akterjev.

- Na ključni pomen zdravnika in farmacevta glede informiranja anketirancev o zdravilih kaže tudi lestvica najpomembnejši virov informiranja, kjer se nahajata na prvih dveh mestih, daleč pred drugimi viri. Med mediji pa je najpomembnejši vir informacij televizija.

Medtem ko sta zdravnik in farmacevt pomembna za vse kategorije anketiranih 'skrbnikov zdravil', so za mlajše kategorije (do 30 ali 45 let) dokaj pomembni tudi sorodniki in prijatelji, televizija. Internet je zaenkrat najbolj uveljavljen v kategoriji do 30 let, kjer ga v ta namen uporablja 11% anketiranih.

Priloga 1:

Sumarnik

Priloga 2:

Tabele